

¹ MUSTAFA SABRİ LİVANELİOĞLU, (20.9.1977 -1.7.1983)

1918 yılında Elazığ'da doğmuştur. Adalet Bakanlığı adına yatılı (leyli) öğrenci olarak Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra, 17.7.1940 tarihinde Elazığ Stajyer Hâkim Adaylığına atanmıştır.

Yedeksubaylık görevinden sonra, Antalya'da başladığı stajını sürdürürken, 26.11.1943 günü *İlgin Cumhuriyet Savcı Yardımcılığına* atanarak mesleğe başlamış ve daha sonra; 1946'da *Fethiye Cumhuriyet Savcılığına*, 1950'de *Silifke Cumhuriyet Savcı Yardımcılığına*, 1951'de *Amasya Vilâyet Savcılığına*, 1954'de *Dalaman Tarım Cezaevi Mümessilliğini de yürütmek (tedvîr etmek) kaydıyla Muğla Cumhuriyet Savcılığına*, 31.10.1956'da *Adalet Müfettişliğine* ve 24.12.1958 gününde de *Adalet Başmüfettişliğine* atanmıştır.

Cumhuriyet Başsavcılığının yeniden kuruluşu sırasında ve 26.5.1962'de, önce *Yargıtay Cumhuriyet Savcılığına* atanan *Mustafa Sabri Livanelioğlu*, üç ay sonra da *Cumhuriyet ikinci Başsavcılığına* seçilerek *ikinci Bölüm Başkanlığına* getirilmiştir.

1971 tarihli *Anayasa değişikliğinde* ise, yasaya eklenen geçici bir madde ile *Yargıtay Üyeliğine* intikâl etmiş ve daha sonra *Yargıtay Büyük Genel Kurulu* tarafından 29.9.1975 tarihinde *ikinci Ceza Dairesi Başkanlığına*, 20.9.1977'de ise *Yargıtay Birinci Başkanvekilliğine* seçilmiştir.

Gerek Cumhuriyet ikinci Başsavcısı ve gerekse ikinci Ceza Dairesi Başkanı iken, ayrı statülerle kurulan Yüksek Savcılar Kurullarında da Üye ve Başkan olarak uzun süre görev yapmıştır.

"İzahlı-Mukayeseli Yargıtay Emsal Kararları" adlı bir kitabı ile adalet teşkilâtı ve bazı hukukî konular içeren makaleleri yayımlanan Mustafa Sabri Livanelioğlu, 1.7.1983 günü Yargıtay Birinci Başkanvekilliği görevinden yasal yaş sınırının nedeniyle emekliye ayrılmıştır.

SAYIN KONUKLAR, DEĞERLİ MESLEKTAŞLARIM.

1980-1981 Adalet Yılı'nı taze bir güç ve yeni umutlarla açıyorum. Bugün başlayan yeni Adalet Yılı'nın Ülkemize ve Yüce Ulusumuza hayırlı, uğurlu ve başarılı olmasını dilerken toplantımıza onur verdiğiniz için sizlere Yüce Yargıtay adına teşekkürlerimi sunarım.

Acı ve tatlı anılarla dolu bir yılı daha geride bıraktık. Türk Milleti adına Yargı Yetkisini kullanan Bağımsız Mahkemeler bugün büyük bir coşku ve yurt gerçeklerinin bilinci içinde çalışmaya başladılar.

Yurt gerçekleri derken, iyi niyetle alınan tüm önlem ve çabalara karşın özellikle ardı arkası kesilmeden sürüp giden şiddet eylemlerine işaret etmek istiyorum. Ulusumuzun soyluluğuna, yüceliğine, şanlı tarihine, inanç ve ahlâk anlayışına ters düşen ve Milletçe büyük acılara, üzüntülere neden olan eylem ve cinayetlerin her gün

¹ 20.9.1977 - 1.7.1983 tarihleri arasında Yargıtay Birinci Başkanvekilliği görevinde bulunan Mustafa Sabri LİVANELİOĞLU; Yargıtay Birinci Başkan Cevdet MENTEŞ'in, 13.7.1980 günü yasal yaş sınırı nedeniyle emekliye ayrılması üzerine, bu konuşmayı Birinci Başkanvekili olarak yapmıştır.

biraz daha tırmanarak bilinen boyutlara ulaştığı ve giderek Ulusal Birliğimizi, Vatanın Bölünmezliğini ve Cumhuriyetimizi tehdit etmeye başladığı acı da olsa bir gerçektir.

Ama hemen belirtiyim ki; Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık temeli üzerine kurulmuş bulunan, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti güçlü bir devlettir. Ne yandan gelirse gelsin, hangi boyutta olursa olsun her türlü terör ve anarşiyi tümüyle yok etmeye daima muktedirdir. Bu bakımdan karamsar değiliz. **Yeterki, ülkenin yönetiminde görev alan tüm sorumlular ve bütün kuruluşlar öz varlığımıza yönelik iç ve dış kökenli tehlikelerin bilinci içinde her türlü yan düşünceyi ve kısır çekişmeleri bir yana bırakarak Atatürk milliyetçiliği, Atatürk ilkeleri doğrultusunda birleşebilsinler; elbirliğiyle, gönülbirliğiyle önlemler saptayıp vakit geçirmeden uygulamaya koyabilsinler. Böylece ve yansız bir yönetim ile Devlet güçlerinin ülkemizi tehdit eden terör ve anarşiyi önleyeceğine ve Ulusça özlemini çektiğimiz huzur, refah ve güven ortamına ulaşılacağına yürekten inanıyoruz. Yüce Ulusumuzun umut ve sabırsızlıkla beklediği hizmet de kuşkusuz budur.**

Devletin temel güçlerinden biri olan Yargı gücü, çok nedenli ve olumsuz etkenlere karşın hukuka bağlılığı, kendisine özgü ağırlığı ve yansızlığı jle ulusunun ve devletin daima yanında ve hizmetindedir. Yargı organlarını oluşturan hâkim ve Cumhuriyet Savcıları yaşamlarına yönelik saldırı ve cinayetlere rağmen Adaletin Mülkün Temeli olduğuna inanarak görevlerini sürdürmektedirler. Devletin gücünü, hukukun üstünlüğünü ve Anayasal Düzeni korumada gösterdikleri duyarlılık ve titizlikten dolayı onları huzurlarınızda kutlamayı zevkli bir görev sayarım.

Giden Adalet yılı içinde aramızdan ayrılarak sonsuzluğa göçen ya da kutsal yargı görevlerini hak için ulus adına yerine getirmelerinden dolayı canlarına kıyılan hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve Adalet mensuplarına Ulu Tanrı'dan rahmet ve kederli ailelerine dayanma gücü diler, hunharca işlenen insanlık dışı cinayetleri nefretle kınarız.

Yine, giden Adalet yılı içinde yasal yaş sınırını doldurarak ya da istekleriyle emekliye ayrılmış bulunan, yaşamlarının en değerli, en verimli yıllarını Hak ve Adalet yoluna harcıyan, ülkemize ve Adalete unutulmaz ve erişilmez hizmetleriyle başarının doruğuna erişen çok değerli meslektaşlarıma yeni yaşamlarında da sağlık, mutluluk ve başarılar dilerim.

Sayın Konuklar,

Değerli Meslektaşlarım.

YARGININ ÖNEMİ

Bilindiği gibi Adalet, toplum yaşamını düzenleyen ve mutluluğun temelini oluşturan asil bir duygudur. En ilkelinden en uygarına kadar bütün toplumlar tarih boyunca hak ve adalete gereken önemi ve değeri vermiş, onu kutsal bilerek güven ve mutluluğunu onda aramıştır. Böylece adalet dağıtımı toplumun en önde gelen hizmeti sayılmış ve zaman zaman bu görev devlet başkanları tarafından yürütülmüştür.

Şurası bir gerçektir ki; toplum olsun, birey olsun yaşamlarını ve işlerini güvence içinde sürdürmek isterler. Bu, onların en doğal hakları-

Kimden gelirse gelsin, hangi türden olursa olsun tüm haksızlıklara karşı en büyük güvence isse kuşkusuz bağımsız mahkemelerdir. O halde mahkemelerin kesinlikle yansız, güvenilir, her türlü kuşku ve etkilerden

uzak ve saygın olması, toplumun güven ve huzuru için şarttır. Ancak bu inanç ve güvenle yaşamlarını sürdürecektir ve haksızlıklar karşısında "Türkiye'de hâkim var" diyebilmenin güvencesi içinde huzurlu olacaklardır.

Bu bakımdan Adalet dağıtımını devletin en önde gelen ve vazgeçilemeyen görevleri arasındadır. Ulusumuzca içtenlikle benimsenen ve yüzyıllar boyu değerini yitirmeden uygulanagelen "Adalet Mülkün Temelidir" ilkesinin anlamı da budur. O halde toplumun huzur ve mutluluğu için Yargıya ve onun temsilcileri olan hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve Adalet mensuplarına en üst düzeyde ilgi göstermek onları maddi ve manevi yönlerden tatmin ederek güvenilir ve saygın kişiler haline getirecek önlemleri almak, devletin ve hepimizin ortak görevidir.

Kuşkusuz tek yanlı çabalarla amaca ulaşılması düşünülemez. Hâkim ve diğer Adalet Mensuplarının da maddi ve manevi sorumluluklarının bilinci içinde görev yapmaları ve bu yolda alınacak önlem ve çabalara yardımcı olmaları da zorunludur. Zira, toplum ve bireyler son merci olan mahkemeye ve onu yöneten hâkime inanmak ve güvenmek ihtiyacındadırlar. Böyle olunca hâkimin de özel ve resmî, yaşantısını hizmetin özelliğine, saygınlığına ve ciddiyetine yaraşır biçimde düzenlemesi gereklidir. Hâkim ciddi, vakur, dürüst, zeki, kavrayışlı ve bilgili olmalı, konuşması, giyinmesi ve davranışlarıyla toplumun güven ve saygısını kazanmalıdır. Hangi koşullar altında olursa olsun daima yansız kalmalı, kendisine gösterilen güven ve saygınlığı hiçbir nedenle yitirmemelidir. Bugün Adalet dağıtımında görev alan Hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve Adalet mensuplarının bu gerçeklerin bilinci içinde ve her türlü olumsuz etkilere karşı büyük bir özveri ile görevlerini sürdürdüklerine inanıyor ve bunu huzurlarınızda açıkça belirtmekten kıvanç duyuyorum.

İŞ VE KADRO DURUMU

Biraz önce değindiğim şiddet eylemleri ve ekonomik kökenli bunalımlar türlü kötülükleri yanında bireyleri olumsuz yönde etkilemekten geri kalmamış, nüfus artışı ve değişen yaşam koşullarıyla birlikte toplum düzenini 4/6 güven duygularını sarsarak bir sürü uyuşmazlık ve sürtüşmelere de neden olmuştur. Bu uyuşmazlıkların büyük bir bölümü dava konusu yapılarak Çözüm için yargı organlarına yansımış ve esasen çok dar bir kadro ve türlü olanaksızlıklar içinde görevlerini sürdürmeye çalışan mahkemelerin işini giden yıllara oranla önemli ölçüde artırmıştır. Adli istatistiklerde yer alan rakam ve bilgilerle sizleri bunaltmak istemem. Ancak şu kadarını belirteyim ki hukuk ve ceza olmak üzere ülkemizdeki bütün mahkemeler, bir önceki yıldan kalanlarla birlikte her yıl yaklaşık üçmilyon davaya bakmak zorundadırlar. Buna karşın Türkiye'deki hâkim kadrosunun tamamı 3641'dir. Son yıllarda yetenekli hâkim bulunamadığı ve mesleğe karşı rağbet de azaldığı için bu kadrolardan yaklaşık 500 kadarı açık kalmaktadır. 345 Hâkime de Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Adalet Bakanlığı'nda tetkik hâkimliği ve müfettiş hâkimlik görevi verilmiştir. Böylece kürsüde çalışan ve yılda üç milyon davaya bakacak olan hâkim adedi 2800 - 3000 dolayındadır. Bu hesaba ve bazı mahkemelerin 3'er hâkimden oluşmuş bulunmasına göre mahkemelere gelen iş her mahkemenin bakabileceğinden kat kat fazladır. Halbuki Yüksek Hâkimler Kurulu'nun deneylere dayanarak kabul ettiği ilkelere göre bir Ağır Ceza Mahkemesi yılda ortalama 250, Asliye Ceza ve Asliye Hukuk Mahkemeleri 500 - 750, Sulh Hukuk ve Sulh Ceza Mahkemeleri ise 1000 -1200 davaya bakabilirler. Bu durumda, davaların zamanında ve isabetle sonuçlandırılmasını beklemek her halde

aşırı bir iyimserlik olur. Hâkimlerimizin gelen ve biriken işleri kısa sürede sonuçlandırmak amacıyla gösterdikleri tüm çabalara ve özverili çalışmalarına karşın davalar uzamakta ve adalet dağıtımı gecikmektedir. Geciken adalet ise değerinden çok şey yitirir. Toplumda huzursuzluklara ve yurttaşın haklı yakınmalarına neden olan bu konunun yetkili kurumlarca vakit geçirilmeden ele alınmasını ve davaların nitelikleriyle artış oranları, kentlerdeki nüfus yoğunluğu ve ekonomik bunalımlar gözönüne alınarak adli istatistikler üzerinde yapılacak bilimsel çalışmalarla yargı organlarının gereksinme duyduğu mahkeme ve hâkim kadrolarının tesbit ve teminini ve hâkimlik mesleğinin daha cazip hale gelmesini sağlayacak önlemlerin alınmasını zorunlu görmekteyiz.

Yargıtay'ın iş durumuna gelince : Sadece 1979 yılında gelen işlere ait bilgiler vermekle yetineceğim. 1979 yılında Yargıtay'a 153.301'i hukuk, 71.886'sı ceza olmak üzere toplam 221.953 dava dosyası gelmiştir. Bir önceki yıldan kalan 18.222 dava ile birlikte 243.409'a ulaşan işten, senesi içinde 224.789'u sonuçlandırılmış, geri kalan 15.192 dava 1980 yılına aktarılmıştır. Yargıtay'a bir ayda 20.000 dolayında dava geldiğine göre yeni yıla kalan 15.192 dava dosyasının yılın son ayında ve hatta son günlerinde gelen işler olduğunu ve bu nedenle Yargıtay'da bir iş birikiminden söz edilemeyeceğini kıvanç duyarak açıklamak isterim.

Sunulan bu rakamlar hukuk ve ceza daireleriyle genel kurullarda işin üstesinden gelebilmek için Yargıtay Hâkimlerinin ne denli yoğun ve dayanılması gerçekten güç bir çalışma içinde bulunduğunu açıkça vurgulamaktadır.

Bazı dairelerde işlerin biriktiği, normal çalışmalarla bu birikimin giderilemediği dönemler görülmüş ve bu durum haklı sızlanmalara neden olmuşsa da alınan önlemlerle 1979 ve 1980 yıllarında yakınma nedenlerinin büyük ölçüde giderilmiş olduğunu söyleyebilirim. Bu iş çokluğu içinde Yargıtay, İçtihadlarını Birleştirmek, yasaların ülkenin her yerinde eşit biçimde uygulanmasını sağlamak, toplumun gelişen ve değişen gereksinmelerine çare olacak nitelikte hukuki içtihatlar yaratmak gibi asıl görev ve işlevini de yerine getirmiştir.

MAHKEME BİNALARI

Yargı yetkisinin kullanılmasında görülen aksamalar ve davaların uzamasının tek nedeni kuşkusuz iş çokluğu ve hâkim kadrosunun yetersizliği değildir. Yargı organlarının daha birçok sorunları vardır. Bunların önde gelenlerinden biri de mahkeme binalarının durumudur. Başkent Ankara da dahil olmak üzere çoğu il ve ilçedeki mahkeme binalarının bugünkü durumu gerçekten yürekler acısıdır. Çok yerde hâkimlerin çalışma odaları, duruşma salonları ve dosyaların korunması için yerleri bile yoktur. Var olanları da yetersiz, elverişsiz ve en alt düzeyde de olsa huzurlu ve verimli çalışma olanaklarından yoksundur. Halbuki, görülen hizmet devletin başta gelen görevlerinden biri Türk Ulusu adına adalet dağıtımıdır. Mahkemelerin kendilerine özgü bir saygınlığı eski deyimiyse mehabeti olmalıdır. Bu saygınlık duygusunun oluşmasında kuşkusuz hâkimin çalıştığı, tarafları karşısına alıp duruşma yaptığı ve hükmünü açıkladığı salon ve binaların önemli katkısı vardır. Ülkemizde ve bütün dünyada mahkemelerin çalıştığı binalara Adalet Sarayı denilmesinin nedeni de budur. Mahkeme binalarına verilecek önem ve gösterilecek özen ve o yerde çalışan hâkimin kişiliğine değil tümüyle Türk Milleti'nin yargıya karşı olan güven duygularını sağlamaya yöneliktir.

İşte mahkemelerin en azından hafife alınmasına neden olan bu

gerçeğin bilinci içinde yetkili kuruluşların konuyu gereken önem ve ciddiyetle ele alıp köklü tedbirlere yer verecek biçimde işin plânlamasını ve bütçe olanakları ölçüsünde hemen uygulamaya konulmasını yürekten diliyoruz.

KONUT SORUNU

Yeni yapıların artan nüfusun gereksinmelerini karşılamaktan uzak kalması nedeniyle konut, ülkemizde genel bir sorun haline gelmiştir. Bir il veya ilçeye atanan hâkim ve Cumhuriyet Savcısının gittiği yerde oturabileceği bir ev bulabilmek için ne denli zorluklarla karşılaştığını kestirmek zor değildir. Bu koşullar altında hâkim çoğu kez ailesiyle birlikte otel odalarına sığınıp aylarca beklemekte ve ev bulabilme telaşı içinde ezikliğini duya duya, sakıncalarını bile bile istemediği kişilerin aracılığına başvurmaktadır. Bu durumun yaratabileceği sakıncaların bilinci içinde 1976 yılından bu yana ve yurdumuzun en gelişmiş yörelerine öncelik tanınarak Hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve Adalet Mensupları için konut yapımına başlanmış olmasını sevice karşılıyoruz. **Ne varki bir-kaç yüzmilyarı bulan devlet bütçesinden bu iş için ayrılan ödenek amacın gerçekleşmesine hiçbir zaman yeterli olamamıştır. Bu bakımdan konunun daha ciddi bir biçimde ele alınmasını ve sembolik olmaktan ziyade yeterli sayılacak oranda ödenek sağlanarak sorunun çözümlenmesini umutla bekliyoruz.**

ADALET PERSONELİNİN SORUNLARI

Bilindiği üzere Adalet hizmeti toplu bir çalışmayı gerektirmektedir. Bu çalışmayı yapan, hizmetini bireyin ve toplumun yararına ortaya koyan insan gücüdür. Hizmeti yapan kişileri hâkim olsun, savcı olsun kalem personeli olsun birbirinden soyutlamak, ayrı düşünmek olanaksızdır, Böyle olunca çalışan kişilerin hizmetlerinin değerlendirilmesinde farklı yaklaşımlarda bulunmak son derece üzücü ve sakıncalıdır. Yargıya ait görevlerin yerine getirilmesine özverili çalışmaları ile önemli ölçüde katkıda bulunan ve kuruluş için vazgeçilmez bir unsur olan kalem personelinin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümüne yardımcı olmak hepimizin ortak görevi olmalıdır. Son derece duyarlı olduğumuz bu konuya gereken önemin verilmesini ve sorunun çalışanlar yararına en ivedi ve gerçekçi biçimde çözümlenmesini yürekten diliyoruz. Sayın Konuklar, Değerli Meslektaşlarım.

Hoşgörünüze sığınarak ve yararlı olacağı inancı ile sorunlarımızdan bazılarını dile getirmeye çalıştım. Açıklamalarım kesinlikle bir yakınma değil, birer dilek ve uyarma niteliğindedir. Amacımız iyinin daha iyi olması ve yargı organlarının Yüce Ulusumuza lââyık düzeye ulaşmasıdır. Bundan önceki yıllarda Yargıtay Başkanları tarafından gözler önüne serilen sorunlardan bazıları yetkili makamlarca dikkate alınmış ve olanaklar ölçüsünde çözüme kavuşturulmuştur. Bugüne dek sorunlarımızı ilgi ve duyarlılıkla karşılayıp çözüme ulaşmasını sağlayan yasama meclisleri ve yürütme organlarına şükranlarımı sunarken, bu ilgi ve duyarlılığın bundan böyle de sürmesini yargı adına içtenlikle diler, hepinize sonsuz saygılar sunarım.